

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala, soudce Jana Wintra a soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy v řízení o ústavní stížnosti stěžovatelky **V. D.**, zastoupené JUDr. Nikolou Jílkovou, Ph.D., advokátkou se sídlem v Brně, Drobného 324/72, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 26 Cdo 2144/2022-878 ze dne 7. 12. 2022, usnesení Nejvyššího soudu č. j. 26 Nd 109/2022-843 ze dne 8. 3. 2022, rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 19 Co 51/2021-780 ze dne 10. 11. 2021, rozsudku Městského soudu v Brně č. j. 30 C 134/2016-644 ze dne 25. 6. 2020 a usnesení Městského soudu v Brně č. j. 30 C 134/2016-600 ze dne 6. 2. 2020, za účasti **Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Brně a Městského soudu v Brně**, jako účastníků řízení, **a) X, bytové družstvo, v likvidaci, b) Š. S., c) O. K.**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 26 Cdo 2144/2022-878 ze dne 7. 12. 2022 bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s jejím právem na zákonného soudce zaručeným v článku 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu č. j. 26 Cdo 2144/2022-878 ze dne 7. 12. 2022 se zrušuje.

III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Ústavní stížností se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí, neboť je přesvědčena, že jimi bylo porušeno její základní právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod („Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) ve spojení se základním právem na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny.

2. Klíčovou otázkou v projednávané věci je, zda Nejvyšší soud stěžovatelce neoprávněně zamezil přístup k soudu, odmítl-li její dovolání pro vady proto, že v něm nevymezila dovolací důvod ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř.

II. Skutkové okolnosti věci a rekapitulace procesního vývoje

3. Stěžovatelka od roku 1993 bydlela se svým manželem v městském (obecním) bytě v B. Původní nájemkyní bytu měla být tchyně stěžovatelky, která se po krátkém společném soužití se svým synem a jeho manželkou z bytu odstěhovala. Stěžovatelka a její manžel se rozvedli v roce 2005; stěžovatelka dále podle svého tvrzení v bytě bydlela jako samoživitelka se svojí dcerou.

4. Během privatizace bytového fondu město B. převedlo v roce 2006 vlastnické právo k předmětné bytové jednotce na nově vytvořené bytové družstvo — vedlejšího účastníka a) [„družstvo“], který v roce 2009 převedl vlastnické právo k bytu na vedlejší účastnici b). Stěžovatelka proti uvedenému jednání od roku 2010 soudně brojí, protože je přesvědčena, že družstvo mělo nabídnout byt k převodu do vlastnictví nejprve jí – jako stávající nájemkyni podle § 22 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů). Obecné soudy žalobu stěžovatelky na určení, že vlastníkem bytu je družstvo, zamítly z toho důvodu, že neměla na požadovaném určení naléhavý právní zájem ve smyslu § 80 o. s. ř., neboť rozhodnutí by nebylo závazné pro novou nabyvatelku bytu — vedlejší účastnici b) [k této větvi sporu viz usnesení sp. zn. II. ÚS 3252/15 ze dne 17. 5. 2016].

5. Stěžovatelka následně dne 16. 5. 2016 podala u Městského soudu v Brně („nalézací soud“) další žalobu a domáhala se určení neplatnosti smlouvy z roku 2009, kterou bylo převedeno vlastnické právo z družstva na vedlejší účastnici b). Vedlejší účastnice b) následně dne 21. 4. 2016 uzavřela novou kupní smlouvu, kterou převedla vlastnické právo k nemovitosti na vedlejší účastnici c).

6. Stěžovatelka v návaznosti na vývoj sporu změnila žalobní petit a žádala, aby nalézací soud určil, že: 1) byla ke dni 14. 9. 2006 výlučnou nájemkyní bytové jednotky a je nájemkyní ke dni vydání rozhodnutí nadále; 2) smlouva o převodu vlastnictví uzavřená dne 9. 12. 2009 mezi družstvem a vedlejší účastnicí b) je neplatná; 3) smlouva ze dne 21. 4. 2016 uzavřená mezi vedlejšími účastnicemi b) a c) je neplatná; 4) a vlastníkem bytové jednotky je družstvo (viz č. l. 121 procesního spisu).

7. Dne 9. 12. 2019 (č. l. 572) advokát stěžovatelky podal návrh, který nalézací soud vyhodnotil jako dva samostatné návrhy, a to na částečné zpětvzetí žaloby a na rozšíření

žaloby. Nalézací soud usnesením č. j. 30 C 134/2016-604 ze dne 6. 2. 2020 (usnesení bylo vydáno při jednání – viz č. l. 600) částečně zastavil řízení ohledně druhého nároku na určení, že smlouva o převodu vlastnictví uzavřená dne 9. 12. 2009 mezi družstvem a vedlejší účastnicí b) je neplatná a ohledně čtvrtého nároku na určení, že vlastníkem bytové jednotky je družstvo. Dalším usnesením vyhlášeným při jednání (č. l. 601) nalézací soud nepřipustil změnu žaloby (§ 95 odst. 2 o. s. ř.) spočívající v jejím rozšíření o nárok, že byt nabývá stěžovatelka do svého výlučného vlastnictví, a dále, že stěžovatelka je povinna zaplatit vedlejší účastnici b) 220 383 Kč [*in eventum* vedlejší účastnici c) 1 450 000 Kč]; výsledky dosavadního dokazování podle nalézacího soudu nemohly být podkladem pro řízení o změněném návrhu.

III. Obsah napadených rozhodnutí

8. Ústavní stížností napadeným rozsudkem nalézací soud po více než čtyřech letech řízení zamítl žalobu stěžovatelky na určení, že stěžovatelka byla ke dni 14. 9. 2006 výlučnou nájemkyní bytové jednotky a že je jí ke dni vydání rozhodnutí nadále (výroky I. a II.), neboť dospěl k závěru, že stěžovatelka neměla na požadovaném určení naléhavý právní zájem (§ 80 o. s. ř.), tedy výlučně z procesního důvodu, aniž by se zabýval hmotněprávní stránkou věci. Nalézací soud dále zamítl žalobu stěžovatelky i v části, v níž se domáhala určení neplatnosti kupní smlouvy ze dne 21. 4. 2016 uzavřené mezi vedlejšími účastnicemi b) a c) [výrok III.]. Na uvedeném určení stěžovatelka podle nalézacího soudu rovněž nemá naléhavý právní zájem, protože navržený petit pro stěžovatelku žádným řešením nastalé situace není. Výroky IV. až VII. nalézací soud rozhodl o povinnosti stěžovatelky nahradit náklady řízení v celkové výši více než 1,5 milionu korun.

9. Krajský soud v Brně („odvolací soud“) ústavní stížností napadeným rozsudkem k odvolání stěžovatelky věcně potvrdil napadený rozsudek nalézacího soudu; v části, v níž nalézací soud rozhodl o náhradě nákladů řízení, odvolací soud prvostupňový rozsudek zrušil a vrátil věc nalézacímu soudu k dalšímu řízení. Nejvyšší soud ústavní stížností napadeným usnesením odmítl dovolání stěžovatelky jako vadné podle § 243c odst. 1 o. s. ř.

IV. Shrnutí argumentace stěžovatelky

10. Stěžovatelka namítá, že Nejvyšší soud porušil její právo na zákonného soudce, neboť o dovolání stěžovatelky rozhodoval v nesprávném složení, rozhodla-li o něm předsedkyně 26. senátu jako samosoudkyně, byť pro to nebyly splněny taxativně vymezené podmínky (§ 243f odst. 2 o. s. ř.). Stěžovatelka dále uvádí, že praxe předsedkyně 26. senátu Nejvyššího soudu je v rozporu s judikaturou Ústavního soudu (nález sp. zn. III. ÚS 2285/22 ze dne 3. 1. 2023) i s praxí ostatních senátů dovolacího soudu. Chybně obsazený senát Nejvyššího soudu podle stěžovatelky rozhodoval i v případě napadeného usnesení č. j. 26 Nd 109/2022-843, kterým byl zamítnut její návrh na odklad vykonatelnosti. Zadruhé, stěžovatelka tvrdí, že jí Nejvyšší soud odepřel přístup k soudu, neboť formalisticky odmítl její dovolání jako vadné, přestože v něm srozumitelně vymezila dovolací důvod i předpoklady přípustnosti. Zatřetí, stěžovatelka namítá, že nalézací soud v rozporu s dispoziční zásadou, jejím legitimním očekáváním a právem na účinný opravný prostředek vyhodnotil její podání ze dne 9. 12. 2019 jako částečné zpětvzetí žaloby, nikoliv jako její změnu. Odmítl-li následně nalézací soud „nahradit“ původní petity novými, odpadly z předmětu sporu nároky, bez kterých již

zbývající petity nedávaly smysl — proto u nich chyběl naléhavý právní zájem stěžovatelky a žaloba stěžovatelky byla zamítnuta. Obecné soudy v důsledku chybného vyhodnocení fakticky nerozhodly o celém žalobním návrhu stěžovatelky, a to po více než čtyřech letech soudního řízení. Podle stěžovatelky platí, že projev vůle žalobce ke zpětvzetí žaloby musí být nepochybný a definitivní; soud má hodnotit jeho vůli na základě vnějších okolností a zpětvzetí žaloby současně nelze podmínit. Podmínila-li stěžovatelka jedním úkonem zrušení petitů jejich výměnou za jiné dva, nešlo objektivně s ohledem na obsah úkonu o prosté zpětvzetí žaloby. Nalézací soud stěžovatelku o hodnocení jejího návrhu na změnu žaloby zároveň nepoučil.

V. Vyjádření k ústavní stížnosti

11. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyzval účastníky řízení a vedlejší účastnice řízení, aby se k ústavní stížnosti vyjádřili.

12. Podle Nejvyššího soudu je napadené usnesení o odmítnutí dovolání v souladu s bodem 40 stanoviska pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 ze dne 28. 11. 2017 (ST 45/87 SbNU 905; 460/2017 Sb.). Odvolací soud a nalézací soud odkázaly na odůvodnění svých rozhodnutí a na jednotlivé části soudního spisu. Vedlejší účastnice c) Ústavnímu soudu sdělila, že v řízení o ústavní stížnosti nebude uplatňovat svá práva; družstvo a vedlejší účastnice b) na výzvu k vyjádření nereagovali.

13. Ústavní soud stěžovatelce neposílal předmětná vyjádření k replice, neboť by to bylo s ohledem na jejich obsah nevhodné.

VI. Upuštění od ústního jednání

14. Ústavní soud podle § 44 zákona o Ústavním soudu zvážil, zda ve věci není třeba konat ústní jednání; dospěl k závěru, že by to nepřispělo k dalšímu objasnění věci, než jak se s ní Ústavní soud seznámil z vyžádaného soudního spisu a podání účastníků řízení. Nekonání ústního jednání odůvodňuje také skutečnost, že Ústavní soud nepovažoval za potřebné provádět dokazování.

VII. Předpoklady řízení před Ústavním soudem

15. Ústavní stížnost byla podána oprávněnou osobou [srov. § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Stěžovatelka je řádně zastoupena advokátkou (§ 30 odst. 1 téhož zákona) a Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný.

16. Ústavní stížnost je včasná ve vztahu k napadenému usnesení Nejvyššího soudu č. j. 26 Cdo 2144/2022-878 o odmítnutí dovolání, neboť byla podána ve lhůtě dvou měsíců od jeho doručení (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu). Ústavní stížnost je ve smyslu stejného ustanovení opožděná v části týkající se usnesení č. j. 26 Nd 109/2022-843 ze dne 8. 3. 2022 a usnesení nalézacího soudu č. j. 30 C 134/2016-600 ze dne 6. 2. 2020, kterým bylo částečně zastaveno řízení. Ústavní stížnost proti předmětným rozhodnutím byla podána zjevně po dvouměsíční lhůtě.

17. Dále je třeba posoudit, zda je ústavní stížnost stěžovatelky přípustná ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Otázkou přípustnosti dovolání se Ústavní soud podrobně zabýval v již citovaném stanovisku pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16, v němž přijal

závěr, že neobsahuje-li dovolání řádné vymezení předpokladů přípustnosti či dovolacího důvodu, není jeho odmítnutí pro vady porušením čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud dále dospěl k závěru, že podání vadného dovolání nelze postavit na roveň situaci popsané v § 72 odst. 4 zákona o Ústavním soudu, tj. že mimořádný opravný prostředek byl odmítnut jako nepřipustný z důvodů závisejících na uvážení orgánu, který o něm rozhoduje, neboť stěžovatel svým postupem neumožnil dovolacímu soudu ani zvažovat přípustnost svého dovolání. Neobsahovalo-li dovolání předepsané náležitosti dovolání, nevyčerpal stěžovatel efektivně procesní prostředek k ochraně svého práva (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu), a s ohledem na § 75 odst. 1 téhož zákona je v těchto případech třeba považovat ústavní stížnost v části mířící proti rozhodnutím soudů prvního a druhého stupně za nepřipustnou.

18. Právě uvedený závěr o nepřipustnosti ústavní stížnosti proti rozhodnutí nalézacího a odvolacího soudu platí i pro případy, kdy Ústavní soud rozhodnutí Nejvyššího soudu zruší proto, že se s jeho závěrem ohledně nesplnění obsahových náležitostí dovolání neztotožní. Nesprávné odmítnutí dovolání v těchto případech znamená, že se Nejvyšší soud podáním věcně nezabýval; v případě, že toto odmítnutí bylo chybné, může být za určitých okolností porušeno základní právo stěžovatele tím, že mu Nejvyšší soud zamezil v přístupu k soudu. Nápravou tohoto porušení pak logicky je vrácení věci Nejvyššímu soudu s tím, aby se jí řádně zabýval (viz body 61–62 stanoviska).

19. V nyní projednávané věci Nejvyšší soud ústavní stížností napadeným usnesením dovolání stěžovatelky odmítl jako vadné. V souladu s výše uvedenými východisky Ústavní soud nemůže věcně přezkoumat ústavnost napadených rozsudků nalézacího soudu a odvolacího soudu; ústavní stížnost je v této části nepřipustná ve smyslu § 43 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

20. Přezkum Ústavního soudu je omezen pouze na otázku, zda Nejvyšší soud posoudil vadnost dovolání stěžovatelky ústavně konformním způsobem. Byť stěžovatelka v ústavní stížnosti žádala, aby Ústavní soud s ohledem na nepřiměřenou délku sporu stěžovatelce poskytl efektivní ochranu jejích práv a věcně přezkoumal i rozhodnutí nalézacího soudu, Ústavní soud dospěl k závěru, že takový postup by byl v rozporu se zásadou subsidiarity ústavního přezkumu. Nepřiměřená délka řízení automaticky neznamená, že stěžovatelce efektivní ochrana jejích práv ze strany obecných soudů nebude poskytnuta; stěžovatelka v ústavní stížnosti neuvedla žádné konkrétní skutečnosti, proč by její věc měla představovat „*zcela výjimečný případ*“ ospravedlňující výjimku z podstatného pravidla subsidiarity (srov. bod 64 stanoviska).

VIII. Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

21. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je ve vztahu k usnesení Nejvyššího soudu o odmítnutí dovolání pro vady důvodná.

22. Esenciální součástí práva jednotlivce na soudní ochranu je právo na přístup k soudu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny i v čl. 6 Úmluvy. Právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny zaručuje každému, že se může domáhat u soudu svého práva „*stanoveným postupem*“, přičemž „*[p]odmínky a podrobnosti upravuje zákon*“ (viz čl. 36 odst. 4 Listiny). Právo na přístup k soudu tedy není absolutní a podléhá některým zákonným omezením, jež jsou vtělena zejména do procesních předpisů; žádné z těchto (legitimních) omezení však nesmí být nepřiměřené a nesmí narušovat podstatu chráněného základního

práva (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 6. 2016 ve věci *Baka proti Maďarsku*, č. stížnosti 20261/12, § 120). Z hlediska ochrany základních práv a svobod je nezbytné, aby jednotlivé podmínky, za nichž se lze soudní ochrany domáhat, sledovaly legitimní cíl a byly vůči němu přiměřené (bod 27 stanoviska pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16).

23. Procesní předpisy provádějící předmětná ustanovení Listiny musí obecné soudy a Ústavní soud interpretovat a aplikovat tak, aby na účastníky řízení nebyly kladeny nepřiměřené, tj. nad rámec smyslu a účelu právní úpravy jdoucí požadavky, a nebylo tím fakticky bráněno realizaci práva na soudní ochranu (viz bod 27 nálezu sp. zn. IV. ÚS 410/20 ze dne 16. 6. 2020). Přepjatý formalismus či „procesní cynismus“ v postupu soudů je v rozporu s požadavkem zajištění efektivního a faktického přístupu k soudu (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 11. 2002 ve věci *Běleš a ostatní proti České republice*, č. stížnosti 47273/99, § 50–51).

24. V nyní projednávaném případě Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky jako vadné podle § 243c odst. 1 o. s. ř., protože podle něj stěžovatelka uplatnila jiný dovolací důvod, než který je uveden v § 241a odst. 1 o. s. ř. Stěžovatelka obecným soudům podle Nejvyššího soudu pouze vytýkala, že její procesní úkon ze dne 9. 12. 2019 posoudily jako částečné „zpětvzetí a rozšíření žaloby“, ačkoliv „změnila žalobu“ ve smyslu § 95 o. s. ř. Stěžovatelka dále namítala, že nalézací soud překvapivě nepostupoval podle § 43 odst. 1 o. s. ř. a řádně ji nepoučil, jak její úkon posoudí; zároveň se podle ní nevypořádal s jejím návrhem na přerušování řízení. Stěžovatelka svojí argumentací podle Nejvyššího soudu nevymezila „žádnou otázku procesního práva, na níž by napadené rozhodnutí z hlediska právního posouzení věci záviselo a při jejímž řešení by se odvolací soud odchýlil od judikatury dovolacího soudu“, ale ve skutečnosti jen namítala, že odvolací soud „zatížil [řízení] vadami, které mohly mít za následek nesprávné posouzení věci“ (viz str. 2 napadeného usnesení).

25. S uvedeným závěrem Nejvyššího soudu o vadnosti dovolání se Ústavní soud neztotožňuje. Podle § 241a odst. 3 o. s. ř. platí, že „[d]ůvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení“. Stěžovatelka uvedené požadavky podle Ústavního soudu splnila.

26. Stěžovatelka v dovolání v části nazvané „Vymezení předpokladu přípustnosti dovolání a dovolací důvody“ výslovně uvedla, že „ve smyslu § 241a OSŘ namítá nesprávnost, které se dopustil odvolací soud (potažmo již soud prvního stupně) při právním posouzení otázky procesního práva“, která mimo jiné měla spočívat v tom, že „při posouzení procesního (dispozitivního) úkonu žalobkyně učiněného dne 10. 12. 2019, kterým zástupce žalobkyně navrhl soudu změnu žaloby [...], soud [...] tento úkon posoudil jako samotný návrh na částečné zpětvzetí žaloby a samostatný návrh na rozšíření žaloby [...] (č. 1. 802). Podle stěžovatelky „[odvolací] soud v rozporu s dispozitivní zásadou občanského soudního řízení a zásadou *dominus litis* nerozhodl správně o celém žalobním návrhu uplatněném dovolatelkou v původním řízení, resp. ani o předchozím žalobním návrhu (obsahujícím 5 petitů), ani o nově navrhovaném žalobním návrhu (obsahujícím rovněž 5 petitů) [viz tamtéž].“

27. Podle Ústavního soudu je dovolací důvod z právě uvedeného zřejmý. Stěžovatelka jednoznačně a srozumitelně namítala, že odvolací soud nesprávně vyhodnotil její

procesní podání jako návrh na částečné zpětvzetí a částečné rozšíření žaloby, namísto toho, aby jej správně posoudil jako návrh na změnu žaloby podle § 95 o. s. ř.

28. Stěžovatelka v dovolání dále dostatečným způsobem vymezila i předpoklad přípustnosti dovolání, ze kterého dovolací důvod — nesprávně posouzená otázka procesního práva — vyplývá. Stěžovatelka totiž uvedla, že „[o]dvolací soud se při řešení této právní otázky odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR, a to zejména usnesení [...] ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1646/96 [...], dle kterého [...] každý procesní úkon je nutno posuzovat z objektivního hlediska [...a...] „[o] zpětvzetí návrhu půjde jen tehdy, jestliže nezanechává pochybnosti o svém obsahu a smyslu“. Podle Ústavního soudu je při materiálním vnímání stěžovatelčina dovolání zřejmé, že dovolací důvod a předpoklad přípustnosti dovolání spatřovala v tom, že odvolací soud neposoudil její podání ze dne 9. 12. 2019 z objektivního hlediska a podle jeho smyslu a obsahu, což je podle ní v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu. Jinými slovy, podle stěžovatelky odvolací soud v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu vycházel z právního názoru, že procesní úkon účastníka je třeba posuzovat formálně „podle názvu“.

29. Podle Ústavního soudu je zároveň zřejmé, že na právním posouzení procesního úkonu stěžovatelky ze dne 9. 12. 2019 rozhodnutí nalézacího soudu (resp. odvolacího soudu) záviselo, neboť úkon zpětvzetí žaloby ve spojení s jejím nepřipuštěným rozšířením nepochybně ovlivnil celkový předmět řízení. Jak stěžovatelka přílehlavě uvádí, nalézací soud neshledal v její věci naléhavý právní zájem na určení neplatnosti smlouvy uzavřené mezi vedlejšími účastnicemi b) a c) mimo jiné proto, že dříve uplatněné petitivy již neuplatňuje. Navíc nelze považovat za vadu dovolání, zastává-li Nejvyšší soud oproti dovolateli názor, že jím předložená právní otázka, ohledně které vymezuje přípustnost dovolání, nebyla ve skutečnosti odvolacím soudem řešena, případně, že na jejím řešení rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí (bod 45 stanoviska pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16).

30. Ústavní soud dospěl k závěru, že Nejvyšší soud postupoval formalisticky, vyhodnotil-li dovolání stěžovatelky jako vadné. Z dovolání bylo seznatelné, s jakým právním posouzením odvolacího soudu stěžovatelka nesouhlasí a že je přesvědčena, že postup odvolacího soudu byl v rozporu s judikaturou dovolacího soudu. Nejvyšší soud tedy měl přípustnost dovolání (kvazi)meritorně posoudit a stěžovatelce věcně vysvětlit, zda odvolací soud (resp. nalézací soud) s procesním úkonem stěžovatelky naložil v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu.

31. Při posuzování řádnosti dovolání stěžovatelky podle Ústavního soudu konečně nelze — nad rámec uvedeného — nepřihlédnout k tomu, že stěžovatelka se v letitém sporu ocitla ve značně nepřehledné procesní situaci, kterou svými průtahy i rozhodováním způsobily obecné soudy. Nastalý „procesní zmatek“ nemůže jít k tíži účastníka — jsou to soudy, které jsou povinny přistupovat k věci o to citlivěji, plnit svoji poučovací povinnost a zajistit realizaci práva na přístup k soudu. V tomto případě se soudy po více než deseti letech sporů nedostaly k meritu věci, ale jen k dalšímu formálnímu ukončení věci z procesních důvodů. Nejvyšší soud by se tedy měl při rozhodování o dovolání zaměřit, zda nebylo porušeno základní právo stěžovatelky – zejména na přístup k soudu a spravedlivý proces i bezprůtahový průběh řízení.

32. Jelikož se Nejvyšší soud řádně podaným dovoláním stěžovatelky věcně nezabýval, byť stěžovatelka splnila formální požadavky, které na ni zákon klade, zamezil stěžovatelce neoprávněně přístup k soudu a soudní ochraně (*denegatio iustitiae*).

33. Právě uvedené zároveň znamená, že Nejvyšší soud rovněž rozhodl o dovolání stěžovatelky v nesprávném složení, neboť přípustnost dovolání může posoudit pouze senát Nejvyššího soudu, což vyplývá z § 243f odst. 2 o. s. ř., podle něhož předseda senátu může odmítnout pouze dovolání, které „bylo podáno opožděně, které bylo podáno někým, kdo k dovolání není oprávněn, nebo které nebylo řádně doplněno nebo opraveno.“

34. Ústavní soud dospěl k závěru, že dovolání stěžovatelky nelze považovat za vadné ve smyslu § 243f odst. 2 o. s. ř., a proto Nejvyšší soud právo stěžovatelky na zákonného soudce porušil. Ústavní soud se proto na tomto místě nemusí zabývat otázkou, je-li hodnocení, zda podané dovolání obsahuje zákonem vyžadované náležitosti (včetně vymezení dovolacího důvodu), posouzením čistě formálním, které podle § 243f odst. 2 o. s. ř. může (ale nemusí) učinit předseda senátu nebo pověřený člen senátu, či nikoliv. Jinými slovy, Ústavní soud v nyní projednávané věci neřeší nastíněný rozpor v judikatuře Ústavního soudu, která se rozchází v tom, kdo může dovolání odmítnout jako vadné z důvodu nevymezení dovolacího důvodu či předpokladu přípustnosti (viz bod 40 stanoviska pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16, podle něhož tak může učinit předseda senátu sám, a závěry učiněné ve věci sp. zn. III. ÚS 2285/22, podle nichž odmítnutí dovolání z důvodu nevymezení předpokladů přípustnosti předsedou senátu představuje porušení práva na zákonného soudce).

IX. Závěr

35. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud napadené usnesení Nejvyššího soudu o odmítnutí dovolání zrušil podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu. Úkolem Nejvyššího soudu nyní bude posoudit dovolání stěžovatelky znovu v senátu a rozhodnout, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř.

36. V části směřující proti rozsudku odvolacího soudu a rozsudku nalézacího soudu Ústavní soud odmítl ústavní stížnost jako nepřípustný návrh podle § 43 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

37. V části směřující proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 26 Nd 109/2022-843 ze dne 8. 3. 2022 a usnesení nalézacího č. j. 30 C 134/2016-600 ze dne 6. 2. 2020 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost jako návrh opožděný podle § 43 odst. 1 písm. b) zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 29. srpna 2023

Pavel Šámal
předseda senátu